

Ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym – studium prawno-finansowe

Streszczenie

Rynek ubezpieczeniowy oferuje wachlarz produktów, które spełniając różnego rodzaju potrzeby, trafiają do najbardziej wymagających klientów. Jednym z takich produktów jest ubezpieczenie na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym. Łącząc charakter ubezpieczeniowy oraz inwestycyjny, jest doskonałym źródłem spełniającym jedną z ważniejszych potrzeb człowieka – potrzebę bezpieczeństwa i ochrony finansowej. Autor starał się przedstawić w niniejszej pracy podstawowe definicje opisujące ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym. Zawarł przepisy prawne, regulujące funkcjonowanie przedmiotowego produktu ubezpieczeniowego na rynku. Studium wybranego ubezpieczenia na życie nie byłoby kompletne bez ujęcia rodzajów ochrony potencjalnych ubezpieczających się przed ryzykiem występującym na rynku aktuarialnym.

Słowa kluczowe

aktuariat, ubezpieczenia na życie, UFK, fundusze kapitałowe, umowa ubezpieczeniowa, rynek ubezpieczeniowy

Wstęp

Ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym mają postać hybrydy. Zawierają składnik „klasycznego” ubezpieczenia, jednak z punktu widzenia inwestora oraz wymiaru ekonomicznego ich główną cechą charakterystyczną jest składnik inwestycyjny. Proporcje realizacji obu komponentów określone są przez strony umowy, jednak w praktyce wskazywana jest przeważająca część komponentu oszczędnościowego. Mają one bowiem służyć przede wszystkim gromadzeniu kapitału oraz dokonywaniu inwestycji, przy jednoczesnym zagwarantowaniu funkcji ochronnej¹. Ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym są stosunkowo młodym produktem na rynku ubezpieczeniowym. Rynek polski bogatszy jest o to narzędzie od czasu wprowadzenia w 1990 roku ustawy o działalności ubezpieczeniowej².

---

¹ E. Stroiński, *Ubezpieczenie na życie, teoria i praktyka*, Wydawnictwo POLTEXT, Warszawa 2003, s. 45.

² Ustawa z dnia 28 lipca 1990 r. o działalności ubezpieczeniowej.

Biorąc pod uwagę konstrukcję tego typu ubezpieczenia, powstało sporo wątpliwości co do charakteru prawnego, a także ochrony potencjalnych ubezpieczonych na rynku ubezpieczeniowym oraz na rynku inwestycyjnym.

Rozwój ubezpieczeń na życie z UFK

Pierwsze tego typu konstrukcje ubezpieczeniowe pojawiły się w Holandii w latach 50. Trudności gospodarcze po II wojnie światowej wiązały się z brakiem zagwarantowania zadowalających zysków oraz dochodów z papierów wartościowych przez klasyczne produkty finansowe. Z tego powodu przedstawiciele różnego rodzaju środowisk społeczno-gospodarczych zwracali się do towarzystw ubezpieczeniowych o zwiększenie inwestycji w kapitały obarczone większym ryzykiem, a co za tym idzie – większym zyskiem. Wiązało się to z jednej strony ze zwiększeniem kapitału inwestycyjnego oraz z drugiej strony – z osiąganiem przez potencjalnych ubezpieczonych większych dochodów³. Przesłanki te były podstawą do stworzenia instrumentu umożliwiającego konkurencję ofertową między towarzystwami ubezpieczeniowymi, ale także instrumentu, który gwarantowałby ubezpieczającemu się możliwość utrzymania na stabilnym poziomie wartości nabywczej sumy umownego ubezpieczenia. Realizując te właśnie zamierzenia, utworzona została w Holandii specjalna Spółka Ubezpieczeniowa. Jej zadaniem było przede wszystkim oferowanie ubezpieczeń na życie z tzw. Ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym.

Na polskim rynku ubezpieczeniowym konstrukcja ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym znana jest od pierwszej połowy lat 90. Pierwotnie nosiło ono nazwę: „ubezpieczenia na życie, jeżeli związane jest z funduszem inwestycyjnym”⁴. Nazwa ta ewaluowała na przestrzeni kolejnych dekad. W roku 2002 zmieniona została na „ubezpieczenie na życie, jeżeli związane jest z funduszem kapitałowym”⁵, jednak literatura przedmiotu, ze względów praktycznych, posługuje się określeniem „ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym”.

Ubezpieczenia konstruowane były początkowo na zasadach ubezpieczeń uniwersalnych⁶ bądź także ubezpieczeń drogi życia⁷. W tym rodzaju ubezpieczeń podmiot ubezpieczony nabywa tzw. jednostki funduszu – przyszła wartość polisy jest więc uzależniona od tych jednostek⁸. Ubezpieczenia te skonstruowane były w taki sposób, aby

³ Biorąc pod uwagę charakter długoterminowy zawieranych inwestycji.

⁴ Obwieszczenie Ministra Finansów z dnia 18 grudnia 1995 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o działalności ubezpieczeniowej.

⁵ Ustawa z dnia 1 marca 2002 r. o zmianach w organizacji i funkcjonowaniu centralnych organów administracji rządowej i jednostek im podporządkowanych oraz o zmianie niektórych ustaw.

⁶ Ang. *Universal life*.

⁷ Ang. *Lifetimecover plan*.

⁸ Ang. *Unit-linked*.

towarzystwo ubezpieczeniowe z opłacanej składki pobierało opłatę pokrywającą koszty zawarcia umowy, natomiast pozostałą część przeznaczało na zakup jednostek uczestnictwa w określonym funduszu. Towarzystwa ubezpieczeniowe pobierały dodatkowo opłatę za ryzyko z kont ubezpieczonych. Wysokość tej opłaty ustalona była na podstawie aktualnej wysokości sumy ubezpieczeniowej na ryzyko. Ubezpieczony posiadał więc wiedzę na temat liczby posiadanych jednostek na swoim koncie oraz jej bieżącą wartość. Wartość konta inwestycyjnego była jednak zmienna i niemożliwa do określenia w przyszłości⁹.

W Polsce istniały towarzystwa ubezpieczeniowe, które oferowały tzw. „fundusz generacyjny”. Polegał on na dostosowaniu proporcji poszczególnych instrumentów finansowych do potrzeb ubezpieczonego w danym cyklu jego życia. Fundusz inwestycyjny mógł być zarządzany samodzielnie przez towarzystwo ubezpieczeniowe bądź w wyniku stosowania specjalistycznych funduszy (tzw. Zbiorowy klient tych funduszy). Wprawdzie ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym mogą być tworzone na zasadach innych konstrukcji niż wspomniano wcześniej, zawsze jednak suma ubezpieczenia ustalana jest na dwa sposoby. Pierwszy polega na nieziennej sumie ubezpieczenia w okresie trwania umowy i składa się z dwóch części: sumy ubezpieczenia oraz wartości polisy. W drugim przypadku suma ubezpieczenia nie jest określona kwotowo, a stanowi jedynie pewien procent wartości polisy – najczęściej z ograniczeniem kwotowym¹⁰.

Definicja oraz charakterystyka ubezpieczenia na życie z UFK

Załącznik od obowiązującej ustawy o działalności ubezpieczeniowej i asekuracyjnej „Podział ryzyka według działów, grup i rodzajów ubezpieczeń” wyszczególnia dwa działy ubezpieczeń:

- Dział I – ubezpieczenia na życie,
- Dział II – pozostałe ubezpieczenia osobowe oraz ubezpieczenia majątkowe.

Do działu I ustawodawca zaliczył:

- Ubezpieczenia na życie,
- Ubezpieczenia posagowe, zaopatrzenia dzieci,
- Ubezpieczenia na życie, jeżeli związane są z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym,
- Ubezpieczenia rentowe,

---

⁹ Z. Brodecki, M. Serwach (red.), *Prawo ubezpieczeń gospodarczych. Komentarz*, Wydawnictwo: Wolters Kluwer Polska Kraków 2005, s. 51.

¹⁰ E. Stroiński, *Ubezpieczenia osobowe*, [w:] T. Sangowski (red.), *Ubezpieczenia w gospodarce rynkowej*, Wydawnictwo: Branta t. 4, Poznań 2002, s. 127.

- Ubezpieczenia wypadkowe i chorobowe, jeżeli są uzupełnieniem ubezpieczeń wymienionych w grupach 1-4.

Wskazana w załączniku ustawy klasyfikacja opiera się na założeniu, iż ubezpieczenie na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym stanowi wyodrębniony rodzaj ubezpieczenia na życie. Dodatkowo na podstawie art. 3 definiującego pojęcie działalności ubezpieczeniowej jako wykonywanie czynności ubezpieczeniowych ściśle związanej z oferowaniem oraz udzielaniem ochrony na wypadek ewentualnego ryzyka wystąpienia skutków zdarzenia losowego, ustawodawca traktuje umowę ubezpieczenia z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym jako umowę ubezpieczenia. Stąd ustawodawca w obecnym stanie prawnym nie dokonał wyodrębnienia osobnego rodzaju umowy z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym, ale przyznał towarzystwom ubezpieczeniowym prawo do oferowania tego rodzaju ubezpieczeń na życie.

Stosunek prawny ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym jest kwestią bardzo złożoną. Każda ze stron umowy jest jednocześnie zobowiązana do pewnego świadczenia na poczet drugiej strony oraz upoważniona do innego świadczenia, obowiązującego stroną drugą. Taki stosunek prawny powoduje, iż świadczenie złożone jest z wielu różnych zachowań, będących podmiotami oddzielnych obowiązków strony dłużnej oraz uprawień strony wierzycielskiej. Dodatkowo ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym, oprócz obowiązku świadczenia, zawierają w sobie inne obowiązki stron, a także odpowiadające im upoważnienia. Zaznaczyć należy, że nie wszystkie obowiązki spoczywać będą na stronie dłużnej, tak jak nie wszystkie uprawnienia przysługiwać będą wierzycielowi¹¹.

Literatura przedmiotu przedstawia wiele definicji ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym, wskazując na pewne charakterystyczne cechy. Ubezpieczenie najczęściej definiowane jest jako produkt, który ma za zadanie oferować ochronę ubezpieczeniową poprzez bezpośredni udział we wzroście wartości majątku, określonego jako fundusz¹². Istnieje także definicja, która ubezpieczenie takie rozpatruje jako świadczenie ubezpieczyciela, zorientowane na rozwój funduszu inwestycyjnego. W tym rozumieniu ubezpieczający obarczony jest, tak jak w przypadku inwestycji na rynku kapitałowym, stałym ryzykiem utraty wartości posiadanych aktywów, przy jednoczesnej szansie wzrostu wartości tych aktywów. Stąd też ubezpieczyciel zobowiązany jest do zagwarantowania minimalnego świadczenia z tytułu zgonu ubezpieczonego, odmiennie od standardowych inwestycji w papiery wartościowe. Bez tego punktu nie

¹¹ P. Machnikowski, [w:] E. Łętowska (red.), *System Prawa Prywatnego*, Wydawnictwo: C.H.Beck Warszawa 2012, s. 111-112.

¹² P. Hagelschuer, *Lebensversicherung*, Wydawnictwo: Springer Gabler Wiesbaden 1987, s. 50.

zostałyby zagwarantowany ubezpieczeniowy charakter produktu z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym¹³.

Cechą charakteryzującą ubezpieczenie na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym, która niewątpliwie odróżnia je od tradycyjnego ubezpieczenia, jest zasada, iż działalność lokacyjna funduszu prowadzona jest na ryzyko oraz rachunek ubezpieczającego. Przyjęcie tej zasady powoduje, iż wysokość poszczególnych świadczeń należnych uprawnionym osobom uzależniana jest od stopy zwrotu uzyskanej z prowadzonej polityki inwestycyjnej. Praktyka ubezpieczeniowa doprowadziła do wprowadzenia możliwości ograniczenia podejmowania decyzji przez ubezpieczającego na temat sposobu lokowania odprowadzanych przez niego składek. Ubezpieczający, w ramach zawieranej umowy, nabywa prawo do decydowania o ogólnej strategii inwestowania ze względu na poziom ryzyka, poprzez wskazanie jednego lub więcej funduszy, a także poprzez proporcjonalny podział składki między wybrane fundusze¹⁴.

Ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym przeznaczone są głównie dla inwestorów indywidualnych, mimo iż nierzadko korzystają z nich inne podmioty, np. pracodawcy. Zakłada się, że wśród grona odbiorców znajdują się inwestorzy z umiarkowaną skłonnością do ryzyka¹⁵. Istotnym wydaje się podkreślenie, iż ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym nie są przedmiotem obrotu na rynku regulowanym lub nieregulowanym.

Umowa ubezpieczenia na życie związanej z UFK

Obecnie obowiązujące regulacje prawne wskazują, iż umowa ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym traktowana jest jako pewien rodzaj umowy ubezpieczenia na życie. Umowa ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym regulowana jest przez ustawę z 11 września 2015 roku o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej¹⁶ oraz Kodeks cywilny. Istotną rolę w regulacji tego typu umów stanowią także wzorce umowne¹⁷ oraz regulaminy opracowywane przez towarzystwa ubezpieczeniowe odnoszące się do ubezpieczeniowych funduszy kapitałowych.

---

¹³ E. Deutsch, *Das neue Versicherungsvertragsrecht. Ein Grundriss*, Wydawnictwo: Verlag C.H. Beck Karlsruhe 2008, s. 219.

¹⁴ K. Gabryelczyk, *Fundusze inwestycyjne – rodzaje, zasady funkcjonowania, efektywność*, Wydawnictwo: Oficyna Ekonomiczna Kraków 2006, s. 18-20; J. Socha, *Rynek. Gielda. Inwestycje*, Wydawnictwo: Centrum Edukacji i Rozwoju Biznesu OLYMPUS Warszawa 1998, s. 154-157.

¹⁵ Osoby posiadające awersje do ryzyka rynkowego lokować będą swoje środki w bardziej bezpieczne produkty, np. lokaty bankowe.

¹⁶ Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej.

¹⁷ O.W.U. – ogólne warunki ubezpieczenia.

Sama umowa ubezpieczeniowa na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym wywodzi się z konstrukcji ogólnej umowy ubezpieczeniowej regulowanej Kodeksem cywilnym. Umowa ta zawiera elementy wskazane w art. 805 k.c., charakteryzujące umowę ubezpieczeniową. Regulacje odnoszące się konkretnie do umowy ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym reguluje art. 13 ust. 4 ustawy. Zgodnie z zapisami w niej zawartymi jeżeli ubezpieczenie na życie związane jest z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym, towarzystwo ubezpieczeniowe zobowiązane jest do zawarcia w umowie:

1. Wykazu oferowanych rodzajów ubezpieczeniowych funduszy kapitałowych.
2. Zasad ustalania wartości świadczenia, a także wartości wykupu ubezpieczenia wraz z zasadami umarzania jednostek uczestnictwa w ubezpieczeniowym funduszu kapitałowym.
3. Regulaminu lokowania środków ubezpieczeniowego funduszu kapitałowego, zwracając uwagę przede wszystkim na charakterystykę aktywów wchodzących w skład danego funduszu, kryteria ich doboru, a także zasady dywersyfikacji.
4. Zasad oraz terminów wyceny jednostek ubezpieczeniowego funduszu kapitałowego.
5. Zasad ustalania wysokości kosztów, a także innych obciążeń potrącanych w ramach składek ubezpieczeniowych bądź potrącanych z ubezpieczeniowego funduszu kapitałowego.
6. Zasad alokacji składek ubezpieczeniowych w jednostki ubezpieczeniowego funduszu kapitałowego, w zakresie określonym w pkt 4 oraz 5, a także terminu zmiany składek na jednostki tego funduszu.

Na rynku ubezpieczeniowym występuje szeroki wachlarz produktów z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym. Niemożliwe jest więc przedstawienie typowej, wzorcowej umowy ubezpieczenia tego rodzaju. Towarzystwa ubezpieczeniowe w różny sposoby starają się wprowadzić ekwiwalentne relacje między składką wpłacaną w ramach ubezpieczenia a oczekiwanym świadczeniem w przyszłości. Dodatkowo nierzadko oferują one wiele alternatywnych, aktuarialnie podobnych konstrukcji ubezpieczeń na życie. Generalizując dostępne w literaturze przedmiotowej fakty, wskazać można, iż istota umowy z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym to bezterminowy typ umowy na życie (pomimo iż zwykle pojawia się termin jej wygaśnięcia w 65. roku życia¹⁸). Umowa zawiera ustalone świadczenie śmiertelne oraz obowiązującą składkę, przedstawione w formie kwotowej. Charakterystyczny dla ubezpieczeń z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym jest zapis dotyczący programu oszczędnościowego realizowanego dzięki

---

¹⁸ Termin wygaśnięcia zawiera opcję przedłużenia umowy ubezpieczeniowej na dotychczasowych warunkach.

zakupowi jednostek uczestnictwa wybranego funduszu inwestycyjnego. Umowa reguluje mechanizm odprowadzania składek do funduszu inwestycyjnego, ale również mechanizm potrącania tej części składki, która finansować ma świadczenie śmiertelne¹⁹ wraz z kosztami ponoszonymi przez ubezpieczyciela²⁰.

Istotną składową umowy są ogólne warunki odnoszące się do składki ubezpieczeniowej. Towarzystwa ubezpieczeniowe grupują ją na składkę podstawową oraz składkę dodatkową²¹, zakładając do każdej rachunek inwestycyjny²². Składka podstawowa obarczona jest wieloma restrykcjami dotyczącymi np. minimalnego poziomu oraz częstotliwości wpłat. Wynika to z faktu, iż część składki podstawowej przeznaczana jest na poczet amortyzacji początkowych kosztów związanych z zawieraniem umowy ubezpieczeniowej. W momencie rozwiązania zawartej umowy ubezpieczeniowej z przyczyn innych niż śmierć ubezpieczonego towarzystwo ubezpieczeniowe wypłaca bieżącą wartość wykupu jednostek uczestnictwa zgromadzonych na rachunku podstawowym, pomniejszoną jednak o wartość opłaty likwidacyjnej. Składka dodatkowa pozbawiona jest ewentualnych restrykcji dotyczących regularności oraz wysokości składek, a co za tym idzie, w momencie rozwiązania umowy wykup jednostek uczestnictwa zgromadzonych na rachunku dodatkowym nie jest pomniejszany o wartość opłaty likwidacyjnej. Niektóre towarzystwa ubezpieczeniowe posiadają w swojej ofercie alternatywny rodzaj umowy. Umowa bez dodatkowego rachunku inwestycyjnego powiązana jest z opłatą likwidacyjną ograniczoną do ustalonego umową pułapu konta inwestycyjnego. Dzięki temu całość składki posiada charakter składki podstawowej, natomiast po przekroczeniu progu umownego na rachunku inwestycyjnym składka powyżej progu w całości nabywa charakter składki dodatkowej.

Z punktu widzenia potencjalnego ubezpieczonego, a więc osoby planującej oszczędzać niewielkie kwoty, umowa z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym jest nie tylko wygodnym, ale i tanim sposobem na dostęp do rynku kapitałowego. Sam proces inwestowania jest w pełni transparentny²³, monitorowany na bieżąco²⁴, umożliwia ubezpieczonemu możliwość uczestnictwa aktywnego²⁵ oraz zapewnia całkowitą własność konta²⁶. Istnieje jednak pewien negatywny skutek – jest to tzw. efekt nadmiernego

---

¹⁹ Na wypadek śmierci w trakcie trwania umowy ubezpieczeniowej przyjmuje się zasadę, iż osoba uposażona otrzymuje świadczenie śmiertelne bądź bieżącą wartość wykupu – w zależności od tego, która z możliwości osiąga większą wartość.

²⁰ W tej części umowa zawierać może ewentualne dodatkowe opłaty wyszczególnione przez towarzystwo ubezpieczeniowe.

²¹ Inaczej nazywaną w literaturze przedmiotu składką uzupełniającą.

²² Rachunek podstawowy oraz rachunek dodatkowy.

²³ Transparentność opiera się na wydzieleniu funduszy o określonym profilu ryzyka.

²⁴ Wycena jednostek uczestnictwa odbywa się w sposób ciągły.

²⁵ Możliwa jest nie tylko zmiana funduszu, ale także zmiana wysokości składek.

²⁶ Wynika to z braku redystrybucji ubezpieczeniowej w grupie uczestników funduszu.

bodźcowania, czyli niższa odporność na ewentualne załamania indeksów giełdowych, a także inne niekorzystne informacje. Umowa zawierana w sposób tradycyjny, nawet jeżeli zawiera w sobie namiastkę bonusów inwestycyjnych, gwarantuje większy dystans co do bieżącej sytuacji rynkowej. W konsekwencji umowy z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym wiążą się z intensywniejszym i o wiele bardziej żywiołowym procesem rezygnacji w początkowym okresie ubezpieczenia.

Modele ochrony ubezpieczonego

W odniesieniu do produktu, jakim jest ubezpieczenie na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym, oprócz kwestii ubezpieczeniowych, istotny jest również komponent inwestycyjny. Patrząc przez pryzmat prawa europejskiego, umowa ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym wiąże się bezpośrednio z funduszami inwestycyjnymi²⁷. Ubezpieczonego możemy nazwać więc niejako inwestorem²⁸, który podlega ochronie zarówno na rynku ubezpieczeniowym, jak i na rynku kapitałowym.

Na rynku polskim wskazuje się dwa, wysoce skrajne, modele ochrony inwestora. Pierwszym modelem, stosowanym w Polsce najczęściej, jest model informacyjny. Działa on dzięki dostarczaniu inwestorowi określonych informacji, które umożliwiają ocenę poziomu ryzyka planowanych inwestycji. Drugim modelem jest tzw. model zakazowy. Jego główną cechą jest zakaz oferowania określonego produktu finansowego określonej kategorii inwestorów. W praktyce oba modele współistnieją, a właściwie wyróżnić można model hybrydowy, który łączy oba modele.

Ochrona inwestora na rynku kapitałowym realizowana jest na trzech poziomach:

- Poziom tworzenia funduszu.
- Poziom informacyjny – przed zawarciem transakcji.
- Poziom informacyjny – w trakcie trwania kontraktu.

Przyjmuje się, iż fundusze inwestycyjne o charakterze otwartym mają obowiązek publikacji prospektu informacyjnego, a także wszelkich kluczowych informacji interesujących inwestora wraz z rocznymi oraz półrocznymi sprawozdaniami. Na żądanie uczestnika towarzystwo zobligowane jest do udzielenia dodatkowych informacji odnośnie do ewentualnych limitów inwestycyjnych danego funduszu, sposobów zarządzania ryzykiem inwestycyjnym, portfelami funduszu czy wprowadzanych zmian oraz wzrostu wartości głównych lokat funduszu.

---

²⁷ Dyrektywa 2002/83/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 listopada 2002 r. dotycząca ubezpieczeń na życie.

²⁸ W kontekście analizy części kapitałowej ubezpieczenia z UFK.

Ochrona na poziomie przedtransakcyjnym regulowana jest przez Rozporządzenie Ministra Finansów z roku 2013²⁹. Zgodnie z nim przed przyjęciem zlecenia nabycia podmiot musi uzyskać od klienta informacje na temat jego wiedzy oraz posiadanego doświadczenia inwestycyjnego. Jest to punkt niezbędny do oceny, czy oferowany produkt lub usługa są odpowiednie dla zainteresowanego inwestora. Poziom wiedzy oraz doświadczenia oceniany jest na podstawie specyfiki inwestowania w jednostki oraz tytuły uczestnictwa, a także ryzyka wynikającego z inwestowania w tego typu instrumenty rynku kapitałowego. Istotna jest także ocena częstotliwości, charakteru oraz wielkości dokonywanych przez klienta transakcji instrumentami finansowymi. W trakcie oceny zwraca się uwagę również na okres, w jakim decyzje inwestycyjne były podejmowane przez inwestora. Ocenie podlega także wykształcenie oraz wykonywane obecnie lub w przeszłości zawody, o ile jest to istotne z punktu widzenia podejmowania decyzji inwestycyjnych. Jeżeli na podstawie zebranych informacji towarzystwo prowadzące dystrybucję jednostek uczestnictwa oceni, iż proponowany instrument finansowy nie jest odpowiedni dla danego klienta, powinien go o tym zawiadomić oraz zaproponować zamienny instrument, pasujący do poziomu doświadczenia i wiedzy ubezpieczonego.

Ochrona inwestora³⁰ na rynku ubezpieczeniowym kształtuje się w sposób podobny do ochrony na rynku inwestycyjnym. Zgodnie z obowiązującymi przepisami zawarcie umowy z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym powinno zostać poprzedzone uzyskaniem najistotniejszych informacji dotyczących potrzeb, doświadczenia oraz wiedzy inwestora w dziedzinie ubezpieczeń. Analiza tych informacji pozwala towarzystwu ubezpieczeniowemu na przedstawienie oferty ubezpieczeniowej dostosowanej do zgłoszonych potrzeb bądź sytuacji finansowej. Ponadto przeprowadzona w taki sposób analiza pozwala na zdobycie informacji odnośnie do braku adekwatności potrzeb ubezpieczającego się do jego zdolności finansowej. Generuje to możliwość ostrzeżenia potencjalnego ubezpieczonego albo w przypadku braku odpowiedniej oferty ubezpieczeniowej, spełniającej wymagania wynikające z przeprowadzonej analizy.

Podpisanie umowy poprzedza również dostarczenie informacji dla ubezpieczonego, odnośnie do podstawowych informacji zawartych w umowie³¹. Ma to na celu weryfikację przez ubezpieczonego warunków uczestnictwa w ubezpieczeniu oraz wyszukanie ewentualnych niezgodności w umowie z warunkami omawianymi drogą ustną. Zakład Ubezpieczeniowy zobowiązany jest do wyceny jednostek uczestnictwa w ubezpieczeniowym funduszu kapitałowym o częstotliwości nie rzadszej niż raz w ciągu miesiąca.

---

²⁹ Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 16 lipca 2013 r. w sprawie postępowania podmiotów prowadzących działalność w zakresie pośrednictwa w zbywaniu i odkupywaniu jednostek uczestnictwa oraz tytułów uczestnictwa, a także doradztwa inwestycyjnego w odniesieniu do takich instrumentów.

³⁰ Ubezpieczonego.

³¹ Tzw. Umowa do wglądu.

Nie rzadziej niż raz w roku zobowiązany jest również do ogłoszenia na stronie internetowej towarzystwa ubezpieczeniowego wartości jednostek uczestnictwa w ubezpieczeniowym funduszu kapitałowym. Towarzystwa ubezpieczeniowe obligatoryjnie sporządzają oraz publikują sprawozdania finansowe ubezpieczeniowego funduszu kapitałowego, o charakterze półrocznym oraz rocznym.

Istotne jest, iż umowy ubezpieczeniowe zawierane na okres nie dłuższy niż 5 lat powinny opierać się na tzw. równomiernie rozłożonej w czasie prowizji pośrednika ubezpieczeniowego. Jeżeli umowa dotyczy okresu powyżej 5 lat, równomierne rozłożenie prowizji w czasie pośredników ubezpieczeniowych opiewać powinno przez okres nie krótszy niż 5 lat³².

Ochrona ubezpieczonego (inaczej nazywanego inwestorem) wynika również z Rekomendacji Komisji Nadzoru Finansowego odnośnie do dobrych praktyk *bancassurance*. Rekomendacja nr 9 sugeruje, iż banki zobowiązane są do prowadzenia rzetelnej polityki informacyjnej, a także do zapewnienia dystrybucji produktów ubezpieczeniowych w ramach *bancassurance* bez generowania ryzyka, polegającego na oferowaniu produktów niepasujących do potrzeb klienta. Dodatkowo Rekomendacja nr 12 Komisji Nadzoru Finansowego wskazuje na obowiązek banku do przedstawienia klientowi wszystkich informacji o oferowanych produktach w taki sposób, aby umożliwić potencjalnemu klientowi wybór odpowiedniego produktu ubezpieczeniowego.

Podsumowanie

Ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym są niewątpliwie niezwykle ciekawym produktem oferowanym przez towarzystwa ubezpieczeniowe. Łącząc cel inwestycyjny z celem ochronnym, są w stanie trafić do grona potencjalnych ubezpieczonych, spełniając ich podstawowe potrzeby. Dzięki temu stanowią idealny produkt konkurencyjny dla standardowych form inwestycji na rynku kapitałowym. Przedstawiona analiza wskazuje, iż ubezpieczenie na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym charakteryzuje się cechami inwestycyjnymi, a nie oszczędnościowymi. Wiąże się to z jego konstrukcją, a także występowaniem ryzyka finansowego uzależnionego od typu umowy.

Z teoretycznego punktu widzenia ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym stanowią instrument finansowy regulujący zależność finansową pomiędzy dwiema stronami. Ubezpieczony traktuje to jako możliwość lokowania kapitału zarówno w krótkim, jak i długim horyzoncie czasowym, przy jednoczesnym nabyciu

---

³² Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 25 maja 2016 r. w sprawie rocznych i półrocznych sprawozdań ubezpieczeniowego funduszu kapitałowego.

ochrony ubezpieczeniowej. Dla towarzystwa ubezpieczeniowego stanowi to podstawę jego działalności.

Warto także wspomnieć, iż oferowane w ten sposób ubezpieczenia na życie dotknąć mogą szerszej kwestii, jaką jest ochrona konsumenta. Niska świadomość ryzyka, brak transparentności czy nieposiadanie wiedzy na temat inwestowania może skutkować nabywaniem przez ubezpieczonych produktów, niespełniających ich oczekiwań oraz nabywaniem produktów dla nich nieodpowiednich. Ewentualna ochrona ubezpieczonego dokonywana była dzięki zwiększaniu zakresu informacji prezentowanych przez zobligowane do tego instytucje finansowe, a także przez wprowadzenie koncepcji ochrony przed transakcyjnej.

Bibliografia

Literatura

- Brodecki Z., Serwach M. (red.), *Prawo ubezpieczeń gospodarczych. Komentarz*, Wolters Kluwer Polska, Kraków 2005.
- Deutsch E., *Das neue Versicherungsvertragsrecht. Ein Grundriss*, Verlag C.H. Beck, Karlsruhe 2008.
- Gabryelczyk K., *Fundusze inwestycyjne – rodzaje, zasady funkcjonowania, efektywność*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2006.
- Hagelschuer P., *Lebensversicherung*, Springer Gabler, Wiesbaden 1987.
- Machnikowski P., [w:] E. Łętowska (red.), *System Prawa Prywatnego*, C.H.Beck, Warszawa 2012.
- Socha J., *Rynek. Gięda. Inwestycje*, Wydawnictwo Olympos, Warszawa 1998.
- Stroiński E., *Ubezpieczenie na życie, teoria i praktyka*, Poltext, Warszawa 2003.
- Stroiński E., *Ubezpieczenia osobowe*, [w:] T. Sangowski (red.), *Ubezpieczenia w gospodarce rynkowej*, t. 4, Poltext, Poznań 2002.

Źródła

Akty prawne:

- Dyrektywa 2002/83/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 listopada 2002 r. dotycząca ubezpieczeń na życie.
- Obwieszczenie Ministra Finansów z dnia 18 grudnia 1995 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o działalności ubezpieczeniowej (Dz.U. z 1996 r. Nr 11, poz. 62).

Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 16 lipca 2013 r. w sprawie postępowania podmiotów prowadzących działalność w zakresie pośrednictwa w zbywaniu i odkupywaniu jednostek uczestnictwa oraz tytułów uczestnictwa, a także doradztwa inwestycyjnego w odniesieniu do takich instrumentów (Dz.U. z 2013 r. poz. 847).

Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 25 maja 2016 r. w sprawie rocznych i półrocznych sprawozdań ubezpieczeniowego funduszu kapitałowego (Dz.U. z 2016 r., poz. 789).

Ustawa z dnia 1 marca 2002 r. o zmianach w organizacji i funkcjonowaniu centralnych organów administracji rządowej i jednostek im podporządkowanych oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. z 2002 r. Nr 25, poz. 253).

Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Dz.U. z 2015 r. poz. 1844).

Ustawa z dnia 28 lipca 1990 r. o działalności ubezpieczeniowej (Dz.U. z 1990 r. Nr 59, poz. 344).

Unit-linked insurance policies – legal and financial analysis

Summary

The insurance market offers a range of products that meet the various needs of even the most demanding customers. One of those products is life insurance with an insurance capital fund (Unit-linked). The combination of insurance and investment makes it a great source that meets the necessity for security and financial protection. In this work, the author tried to present the basic definitions of describing this type of life insurance. He included legal provisions that regulate the functioning of the insurance product on the market. The study of a selected life insurance would be incomplete without recognition of the types of protection that potential insurers provide against the risk occurring on the actuarial market.

Keywords

actuarial, life insurance, unit linked, equity funds, insurance contract